

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 17 februari 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om dansk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrottskritik på idrottsforum.org](#)

Har idrottsutövare, eller bör de ha, en högre moral än andra medborgare? Frågan kan tyckas absurd; varför skulle en grupp människor vars minsta gemensamma nämnare är att de utövar idrott ha en moralisk resning som går utöver det vanliga? Och ändå finns en explicit förväntan på detta, som kommer till uttryck på olika sätt. I sin [senaste bok](#) pekar Jørn Hansen på tillfällena när idrotten – och enskilda idrottare – förväntats inta en moralisk position mot förtryck och orättvisor som politiker skyggar inför. Varför är det så? Är det sund själ/sund kropp-axiomet? Är det de Coubertins idealistiska proklamationer om idrottens brobyggarkapacitet och broderlighetspotential? Frågan aktualiseras av Hans Bondes uppgörelse med det danska idrottsetablissemangen under 1930- och 40-talen i boken *Oprøret i parken: Dansk idræt under hagekorsets tegn* (Syddansk Universitetsforlag). Bonde tvekar inte att lyfta fram enskilda idrottsmän och -kvinnor vars beteende inte motsvarar hans högt ställda krav på moralisk ryggrad och politisk medvetenhet. Mickael Möller har läst boken för forumets räkning, och han ifrågasätter Bondes rigida hållning, genom att peka på frånan av en analys av frågan om atleters moraliska pondus – förväntad och verklig – och genom att framhålla olika faktorer som skulle kunna förklara såväl idrottsrörelsens som enskilda idrottares beteenden och ställningstaganden i förhållande till idrottsutbyte med ockupationsmakten.

Idrott, politik och moral

Mickael Möller

Redaktör, SvenskaFans.com

*Hans Bonde***Oprøret i parken: Dansk idræt under hagekorsets tegn**

283 sidor, hft., ill.

Odense: Syddansk Universitetsforlag

2008

ISBN 978-87-7674-298-0

Det är den 5 juni 1941. I det ockuperade Köpenhamn skall den danska Grundlovsdagen firas med en fotbollsmatch på Idrætsparken mellan stjärnspäckade österrikiska mästarna Admira Wien och en allians med spelare från ett par olika Köpenhamnsklubbar. Förväntningarna hos arrangörerna är höga. Matchen har en stor betydelse för den nazi-tyska propagandan i syfte att stärka banden mellan det tyska och danska folket. Ett lyckat arrangemang är således önskvärt.

Stämningen på Parken är hög, och alla verkar med glädje se fram emot stormatchen. Men när spelarna gör entré på plan händer något som i ett slag påverkar atmosfären. Bland de drygt 12 000 åskådarna som är på plats finns det en stor grupp tyska soldater som högljutt hälsar de österrikiska spelarna med Hitler-hälsningen. Detta väcker en vrede hos den danska delen av publiken som genast visar sitt missnöje genom att busvissla och bua åt de tyska soldaterna.

Matchen rullar igång och redan efter en minut tar Admira ledningen, och laget fortsätter att dominera till de tyska soldaternas begeistring. Varje gång Admira gör mål (de vinner så småningom matchen med 4-1) eller bjuder på någon farlighet blåser tyskarna för fullt i de tutor de tagit med sig till matchen. Deras utlevelse på läktaren får

frustrationen hos hemmapubliken att tillta, och mot slutet av matchen uppstår det tumult på läktarna när danskarna börjar ge sig på de tyska soldaterna. Bråken fortsätter och när domaren blåser av för full tid stormar delar av publiken planen och börjar kasta sten mot den del av arenan där de tyska soldaterna befinner sig. En mindre grupp blir omringad och tvingas dra sina bajonetter för att freda sig. Även utanför arenan fortsätter bråken och den danska polisen har fullt sjå med att mota bort de uppretade danskarna. Efter en massiv polisinsats klingar så småningom oroligheterna av, men bataljen skickar ändå fyra soldater och tio danska åskådare till sjukhuset.

Det är denna händelse som ligger till grund för Hans Bondes ”Oprøret i Parken” – en bok som till stor del bygger på hans tidigare och uppmärksammade ”Fodbold med fjenden”. De kraftiga protesterna och upproret bland publiken visade att det inte längre var möjligt att upprätthålla illusionen om att politik och idrott inte hör ihop, menar Bonde. Som en direkt konsekvens av publikupproret började det annars tämligen friktionsfria idrottsutbytet mellan de danska idrottsorganisationerna och det nazistiska Tyskland att vackla.

”Oprøret i Parken” lägger inledningsvis fokus på det danska idrottsutbytet med Tyskland under åren efter det nazistiska maktövertagandet fram till utbrottet av andra världskriget. Även om det inte fanns många pronazister i den danska sportvärlden var det många utövare inom fotboll, friidrott, simning, fäktning, boxning etc. som legitimerade den tyska regimen, menar Bonde. Genom att delta i tävlingar arrangerade av eller med deltagare från Nazityskland, blev den danska idrottsrörelsen en viktig del av det tyska propagandamaskineriet, såväl i Tyskland som på det internationella fältet.

Även efter ockupationen av Danmark 1940 fortsatte de danska idrottsförbunden sitt utbyte med Tyskland (detta för övrigt helt i linje med det danska idrottsförbundets hållning som gick ut på att hålla isär politik och idrott). En hållning som borde varit omöjlig att upprätthålla i förhållande till Nazityskland som använde idrotten för uppenbart politiska syften, menar Bonde som med en rad exempel visar hur danskarna gav efter för tyskarnas önskemål om ett intensifierat idrottsutbyte med landskamper och turneringar av olika slag. Bonde drar sig inte heller för att peka ut de idrottsmän som verkligen tog chansen att få glänsa ett tag, och som drog personliga fördelar av att samarbeta med nazisterna. Speciellt nämner han simmarna Ragnhild Hveger och Jenny Kammersgaard som åkte kors och tvärs i Tyskland och njöt av den stjärnstatus som de tilldelades av de tyska arrangörerna. Även den omtyckte sportkommentatorn Gunnar ”Nu” Hansen får sin släng av slevan för att han, som Bonde menar, helt okritiskt lät sig inlemmas i den nazistiska idrottspropagandan.

” I en situation där det politiska och ekonomiska etablissemangen inledningsvis valde att samarbeta med ockupationsmakten, och också uppmuntrade befolkningen att göra detsamma, är det svårt att se varför de danska idrottsmännen skulle gå en annan väg.

Att Gunnar ”Nu” Hansen, liksom de flesta idrottsmän som Bonde kritiserar, kom från en ”för-totalitär” värld där sporten rörde sig i en civil och opolitisk sfär, är dock inget han fäster någon större vikt vid. Ett annat problem i hans resonemang är idén om att man kan förvänta sig en särskild moralisk pondus av idrottsmännen. I en situation där det politiska och ekonomiska etablissemangen inledningsvis valde att samarbeta med ockupationsmakten, och också uppmuntrade befolkningen att göra detsamma, är det svårt att se varför de danska idrottsmännen skulle gå en annan väg. De danska idrottsorganisationerna var hur som helst knappast drivande i frågan. Traditionsenligt lyfte de bort de politiska frågorna från agendan och koncentrerade sig istället på de rent sportsliga möjligheterna och utmaningarna. Att många av de danska idrottsmännen dessutom plötsligt lyftes upp från anonymitet till stjärnstatus måste naturligtvis ha gjort frågan än mer komplicerad för den danska idrottsrörelsen. Man måste också komma ihåg att det sedan lång tid funnits ett omfattande idrottsutbyte mellan Tyskland och Danmark. Var inte ett fortsatt utbyte då ett sätt att visa att ett samarbete faktiskt var möjligt trots krisen i Europa, och i grunden helt i linje med de moderna olympiska spelens fader Pierre de Coubertins tankar om internationella idrottstävlingar som ett instrument för att hindra stridigheter mellan nationerna och skapa fred? Att det faktiskt kan ha varit dessa idéer som den danska idrottsrörelsen lutade sig emot är dock inget som Bonde berör.

Trots att den bygger på en snart 70 år gammal händelse får ”Oprøret i Parken” ses som ett inlägg i den ständiga diskussionen om hur politiker, idrottsförbund, media och idrottsmän bör förhålla sig till totalitära länders försök att legitimera sig själv genom stora idrottsarrangemang. Hans Bonde drar en linje från de olympiska spelen i Berlin 1936 fram till OS i Peking 2008 där frågan om bojkott åter kom på tapeten. Bondes hållning är klar: sport och politik kan inte separeras – vare sig i freds- eller krigstid. Det är därför han är så hård i sin dom över den danska idrottsrörelsen och dess undfallenhet i förhållande till Nazityskland. Man kan ha åsikter om Bondes pekpinnar, men samtidigt kommer man inte ifråga att det är ett angeläget ämne i en värld där sporten alltmer används för politiska syften.

Boken avslutas med en checklista ”till gagn för moderna idrottsutövare”. Genom att söka svaren på ett par givna frågor inför stora tävlingar utomlands bör vi kunna undvika en upprepning av våra tidigare misstag, resonerar Bonde. Så länge det inte råder enighet i frågan om att politik och idrott hör ihop är jag tveksam till om checklistan verkligen kommer att göra någon skillnad. Men kan den bidra till att diskussionen hålls vid liv och att idrottsrörelsen och idrottsmännen ser sin roll i ett större sammanhang är mycket vunnet.

© Mickael Möller 2010.

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com

www.idrottsforum.org | Redaktør Kjell E. Eriksson | Ansvarig utgivare Aage Radmann